

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**Програма фахового вступного випробування з філософії для абітурієнтів
на здобуття освітнього ступеня «магістр»
033 Філософія**

2021 рік

Програма фахового вступного випробування з філософії для абітурієнтів на здобуття освітнього ступеня «магістр»

033 Філософія

Поняття філософії та її основні проблеми. Специфіка філософського знання: філософія і наука, філософія і мистецтво, Філософія і релігія. Підходи до вивчення історії філософії: історико-епохальний, проблемно-змістовний, компаративістський, герменевтичний та інші. Проблема періодизації історії філософії. Основні типи філософських вчень: матеріалізм і ідеалізм; монізм, дуалізм і плюралізм; емпіризм, раціоналізм і ірраціоналізм; догматизм і скептицизм.

Виникнення філософії; передфілософія і філософія в античному світі, Давньої Індії та Давньому Китаю. Порівняльна характеристика цих різновидів давньої філософії.

Форми світогляду, що передують філософії; міфологія. Проблема походження філософії. Місце і час виникнення філософії. Фактори виникнення філософії: економічні, соціальні, культурні. Стародавня Індія як один з трьох основних регіонів, в яких зароджується філософія. Загальне і особливе в зародженні філософії в Стародавній Греції, Стародавній Індії, Стародавньому Китаї. Особливості давньокитайської філософії в порівнянні з індійською. Особливість давньогрецької міфології в порівнянні з міфологією країн Стародавнього Сходу. Роль близькосхідної науки у формуванні давньогрецької філософії. Передфілософські ідеї в поемах Гомера і Гесіода.

Місце і роль античної філософії в історії філософії; основні етапи розвитку античної філософії.

Соціальні та загальнокультурні передумови появи античної філософії. Головні представники мілетської школи та їх роль у розвитку наукової та філософської думки. Геракліт як одна з центральних фігур епохи становлення давньогрецької філософії. Піфагор і Піфагорійський союз. Елейська філософська школа та її головні представники. Античний атомізм. Софістика і Сократ. Сократичні школи. Платонізм і його місце в історії. Філософські та наукові ідеї Аристотеля і школи перипатетиків. Стоїцизм, епікуреїзм і скептицизм як основні школи елліністичної філософії. Неоплатонізм і інші філософські течії пізньої античності.

Софістика: загальна характеристика; роль софістики в історії грецької філософії і культури.

Софісти і Сократ; роль Сократа в розвитку філософії. Розуміння філософії софістами. Посилення антропологічної та гносеологічної проблематика. Проблеми суспільства, культури і моралі у так званих старших і молодших софістів. Сократ, його ставлення до софістів, політичні позиції. Сократичний метод досягнення істини і його компоненти. Етична доктрина Сократа.

Філософське вчення Платона і неоплатонізм; роль і значення Платона в філософії.

Соціальні, філософські та гносеологічні джерела філософії Платона. Вчення про ідеї (ейдоси) як його основа. Космологічні погляди Платона. Дуалістичне

тлумачення Платоном людини і його свідомості (душі). Різновиди знання і його об'єкти по Платону. Діалектика в її розумінні Платоном і її основні аспекти. Соціально-філософські погляди Платона. Виникнення неоплатонізму як найбільш впливового напрямку пізньоантичної філософії.

Філософський синтез Аристотеля; аристотелізм і його роль в європейській культурі.

Формування Аристотеля як філософа. Аристотелівська класифікація наук, місце «першої філософії» (метафізики) в ній. Створення Аристотелем логіки як науки про доказове мислення. Натурфілософія (Фізика) Аристотеля і її головні розділи. Біологічні погляди Стагірита. Навчання Стагірита про пізнання, елементи емпіризму і сенсуалізму в цьому вченні. Етична доктрина Аристотеля. Вчення про сутність, походження і призначення держави. Значення Аристотеля в історії античної та світової філософії.

Філософські школи елліністичної та римської епох.

Культура епохи еллінізму ("Олександрійська культура") та її визначальні особливості. Стоїцизм, періодизація його історії та основні представники. Роль стоїцизму в історії філософії. Епікур і його класифікація філософського знання. Фізика Епікура. Проблема свободи людини. Сенсуалізм Епікура. Етика Епікура та його школи, її роль у подальшій історії античної філософії та культури. Культурно-історичні та філософсько-гносеологічні причини виникнення скептицизму в IV-III ст. До н. е. його особливості і головні представники.

Патристика і схоластика як основні етапи розвитку середньовічної філософії. Філософські ідеї епохи Відродження.

Взаємини розуму і віри: основний сюжет середньовічної філософії. Геоцентризм, ревеляціонізм, креаціонізм, провіденціалізм, персоналізм як визначальні властивості середньовічної філософії. Апологетика і екзегетика – основні завдання філософії патристики. Роль і місце Аврелія Августина в синтезі філософського і релігійного світоглядів. Схоластика як філософія середньовічних «шкіл». Фома Аквінський і «Золотий Вік» схоластики. Концепція «двох істин» і внутрішній криза схоластичної філософії.

Гуманізм як основа філософії Відродження. Антропоцентризм відродженської філософії. Натурфілософія і соціально-політичні ідеї епохи Відродження.

Образи світу і людини у філософії Нового часу.

Новий час і виникнення природознавства. Френсіс Бекон – методолог дослідного природознавства і противник умоглядності схоластики. Індукція. Томас Гоббс як англійський номіналіст, матеріаліст і соціальний філософ. Джон Локк і його визначення предмета філософії. Сенсуалізм і емпіризм як основа його гносеології та методології. Готфрід Лейбніц і його раціоналістичне вчення про метод пізнання, полеміка Лейбніца з Локком; його критика картезіанського механіцизму. Вчення Лейбніца про пізнання. Проблема необхідності, її диференційоване розуміння, співвідношення необхідності і випадковості. Проблеми свободи. Теодицея Лейбніца. Початковий пункт філософствування Рене Декарта і його критерії очевидності і істинності. Інтуїція і дедукція як основні операції розуму в процесі пізнання. Проблема субстанції і дуалізм Декарта. Бенедикт Спіноза –

великий раціоналістичний метафізик, пантеїст і матеріаліст. Метафізика Спінози як вчення про субстанції, атрибути і модуси. Бог, субстанція і природа. Ідея свободи.

Філософія в епоху Просвітництва: англійське, французьке і німецьке просвітництво.

Просвітництво як епоха європейської культури і його всесвітньо-історичне значення. Антиклерикальна та антиабсолютистська (антимонархистська) загостреність Освіти. Основні представники філософії французького Просвітництва: Вольтер, Монтеск'є, Руссо, Гельвецій, Гольдбах, Дідро, Ламетрі. Особливості англійської освіти і його основні представники. Суб'єктивізм Берклі, його гносеологічні та теологічні ідеї. Скептицизм Юма і його концепція асоціацій. Шотландська школа філософії «здорового глузду». Філософія морального почуття. Німецьке просвітництво і його відмінності від французької та англійської. Х. Вольф і його енциклопедія знання. Естетичні погляди А.Баумгартена і Г. Лессінга. Філософія культури І. Гердера.

Німецька класична філософія-основні представники, специфічні риси.

Філософія І. Канта. "Критика чистого розуму" – головна філософська праця І.Канта. Багатозначність кантівського поняття «критика». Критична філософія Канта як трансцендентальна антропологія. Кант про тріаду пізнавальних здібностей людини: чуттєвості, розуму, розуму, і задачі їх цілісного дослідження. Основні питання трансцендентальної філософії: що я можу знати? Що я повинен робити? На що я смію сподіватися? Що таке людина? Людина як явище і як річ в собі. Філософська система Гегеля як «абсолютний ідеалізм» - вчення про ідею в-собі і для-себе як її існування у стихії «чистого мислення» (наука логіки), про природу як інобуття ідеї (філософія природи) і про ідею, яка повернулася в саме себе зі свого інобуття в якості духу (філософія духу). «Абсолютна ідея» як «загальна субстанція». Філософія природи. Її підрозділ на «механіку», «фізику» і «органіку». Філософія духу. Її підрозділ на вчення про «суб'єктивний дух», «об'єктивний дух» і «абсолютний дух». Навчання І.Фіхте про абсолютну суверенність і свободу людини. Саморозвиток в процесі діяльності як вираз сенсу життя людини. Проблема людини і його самосвідомості в Феноменології духу. Проблематика відчуження і негативності в гегелівській філософії. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Людина як універсальна істота.

Філософсько-антропологічні погляди в основних напрямках Західної філософії XIX-XX ст.

Марксистська концепція сутності людини як ансамблю суспільних відносин. Проблема відчуження в роботах раннього Маркса. Проблема світу, пізнання і творчості у філософії волі А. Шопенгауера. Антропологічна проблематика у філософії життя Ф. Ніцше. Теми смерті Бога і Європейського нігілізму у творчості Ф. Ніцше. Проблема-переоцінки всіх колишніх цінностей. Воля до влади і надлюдина в пізніх творах Ф. Ніцше. Тема людини і історії в працях революційних демократів (В. Г. Белінський, А. І. Герцен, М. Г. Чернишевський). Тлумачення феномену людини і педагогічні ідеї американського прагматизму і неопрагматизму (У.Джеймс, Д. Дьюї, Р. Рорті). Антропологічні ідеї феноменології (Е.Гуссерль, Р. Інгарден, Г. Шпет). Екзистенціалізм-основні представники і проблематика (К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю). Справжнє і неподільне існування

людина. Від ідеї-смерті Бога до ідеї смерті людини у Західній думці ХХ століття (М.Фуко). Структуралізм і постструктуралізм (К.Леві-Строс, Р. Барт, Ж. Делез). Людина і світ як текст. Феномен деконструкції (Ж. Дерріда). Поняття постмодерну і постмодернізм у філософії та мистецтві. Особливості розвитку російської філософії ХХ століття. Свобода, творчість і призначення людини (М.А.Бердяєв). Тема людини в космосі та історії в різних версіях метафізики всеїдності (С. М. Булгаков, П.А.Флоренський, Л. П. Карсавін). Проблематика філософії космізму (М.Ф.Федоров, К.Е. Ціолковський, В. І. Вернадський). Антропологія статі та філософія літератури В.В. Розанова. Розробка філософських проблем буття, свідомості і існування в роботах Е. В. Ільєнкова, А. А. Зінов'єва і М.К.Мамардашвілі. Філософія діалогу М. М. Бахтіна.

Практичне освоєння світу людиною.

Практика як специфічно людський спосіб ставлення до світу. Традиція обмеження людської діяльності сферою свідомості. Якісна відмінність практики від поведінки тварин, їх пристосувального ставлення до середовища. Практика в системі форм життєдіяльності людини і суспільства. Адаптивна поведінка, творча діяльність. Історія суспільства як процес розгортання творчої діяльності людини, побудова нових програм і способів діяльності. Природні передумови виникнення та існування людини. Людина як живий організм.

Людина, його сутність і існування.

Специфіка філософського розгляду проблеми людини: традиція і сучасність. Основні етапи розвитку філософських вчень про людину. Людина як комплексна проблема науки і філософії. Філософська концепція людини як основа наук про людину. Природа, сутність, призначення людини. Проблема антропосоціогенезу і праця як фактор антропосоціогенезу. Роль мови в процесі антропосоціогенезу, формуванні свідомості і предметно-практичної діяльності. Становлення соціальних відносин і їх якісна відмінність від відносинбіологічних. Моральність як фактор антропосоціогенезу. Природна і соціальна складові людини. Вплив науково-технічного прогресу на умови існування людини як біологічного виду. Проблема виживання людства. Кінцівка індивідуального людського існування. Проблема життя і смерті в духовному досвіді людства. Проблема сенсу життя в історії філософсько-антропологічної думки. Екзистенціальна філософія і проблема існування. Світ людських цінностей: єдність і відмінності. Етика людського роду в сучасних умовах: проблеми евтаназії, клонування, генної інженерії. Зміст понять: індивід, індивідуальність і особистість. Особистість і її соціальні ролі в суспільстві. Проблема історичних типів особистості та їх ролі у взаєминах людини і суспільства. Моральні основи діяльності особистості в суспільстві.

Сьогодення і майбутнє людини.

Перспективи людини. Взаємозв'язок минулого, сьогодення і майбутнього людини в діалозі культур. Проблема антропологічних катастроф. Передбачення майбутнього – необхідна умова існування і виживання сучасної людини. Основні методи прогнозування: екстраполяція, історична аналогія, комп'ютерне моделювання, сценарії майбутнього та експериментальні оцінки. Типи соціальних прогнозів: пошукові, нормативні, аналітичні та застерігаючи. Проблема достовірності передбачення майбутнього і

практичні наслідки футурологічних помилок.

Рекомендована література

Базова

1. Боринштейн Е. Р. , Кавалеров А. А. Личность: ее языковые ценностные ориентации. Одесса: Астропринт, 2001. 168 с.
2. Захара І. Лекції з історії філософії. Львів: ЛБА, 1997. 398 с.
3. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Актуальні проблеми сучасності / Філософія: підручник для вищих навчальних закладів. В 2-х ч.: Ч.1. Історія розвитку філософської думки. – К.: Альтерпрес, 2002. – 464 с.; Ч. II. Актуальні проблеми сучасності. – К.: Альтерпрес, 2002. – 480 с.
4. Горський В.С. Історія української філософії: Навч. посібник. К.: Наукова думка, 1996. 375 с.
5. Гусев В. «Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст.». Курс лекцій. К.: Либідь, 1994. 256 с.
6. Канке В. А. Философия. Исторический и систематический курс. М.: Логос, 1997. 352 с.
7. Карась А. Філософія: предмет та історія: Текст лекцій. Львів: ЛДУ імені І.Франка, 1994. 267 с.
8. Культурологія: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів I – IV рівнів акредитації / М. С. Кравець, С. М. Шлемкевич, Є. Р. Боринштейн, А.А.Кавалеров, О. М. Семашко, В. І. Татусь, В. М. Піча. Львів: „Магнолія плюс”, 2003. 240 с.
9. Скирбекк Г., Гилье Н. История философии: Учеб. Пособие для студ. Высш. учеб. Заведений. М.: ВЛАДОС, 2000. 800 с.
10. Социальная философия: Учеб. Пособие для вузов / под ред. Лавриненко В. Н. М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1995. 240 с.
11. Философия. Учеб. Пособие / под ред. Осичнюка В. Н., Зубова В. С. К.: Фіта, 1994. 384 с.
12. Цибра М. Ф., Кавалеров А. І. Філософія: курс лекцій. Одеса: Мп «А-текс», 1997. – 232 с.
13. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П.Н.Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840с.
14. Чунаева А. А., Мысык И. Г. Философия в кратком изложении. Одесса: Феникс, Москва: ТрансЛит, 2009. 332 с.

Допоміжна

1. Алексеев П., Панин А. Философия: Учебник / П. Алексеев, А. Панин. М.: МГУ, 2005. 608 с.
2. Блинников Л. В. Великие философы: Учебный словарь-справочник. М.: «Логос», 1999. 432 с.
3. Бичко І. В. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І. В. Бичко, В.Г.Табачковський, Г. І. Горак та ін. К.: Либідь, 1994. 576 с.
4. Горак Г. І. Філософія: Курс лекцій. К.: ТОВ «Вілбор», 1997. 272 с.
5. Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика. М.: Гардарики, 2006. 472 с.
6. Ильенков Э. В. Философия и культура. М.: Политиздат, 1991. 464 с.

7. История философии: Учебник для высшей школы / под общ. ред. Н.И. Горлача, В. Г. Кременя, К. В. Рыбалко. Х.: Консум, 2002. 752 с.
8. Касьян В. Філософія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів. Навч. Посібник. К.: Знання, 2006. 347 с.
9. Кримський С. Запити філософських смислів. К.: Парапан, 2002. 180 с.
10. Кувакин В. А. Что такое философия? Сущность, закономерности развития и принципы разработки. М.: МГУ, 1989. 217 с.
11. Кульчицкий О. Основы філософії і філософічних наук. Мюнхен-Львів: Український Вільний Університет, 1995. 164 с.
12. Новая технократическая волна на Западе / отв. ред. Гуревич П. С.– М.: Прогресс, 1986. – 453 с.
13. Мамардашвили М. Как я понимаю философию?. М.: «Прогресс», 1990. 218 с.
14. Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс). М.: Академический Проект, 2004. 880 с.
15. Нестеренко В. Г. Вступ до філософії і онтологія людини. К.: Абрис, 1995. – 336 с.
16. Ойзерман Т. Н. Проблемы историко-философской науки. М.: Мысль, 1982. 301 с.
17. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М.: Наука, 1991. 411 с.
18. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. 264 с.
19. Предмет і проблематика філософії: Навчальний посібник. За заг. ред. М.Скринника і З.Скринник. Львів: Львівський банківський інститут Національного банку України, 2001. 500 с.
20. Практикум з філософії: Методичний посібник для викладачів та студентів ВНЗ / під заг. ред. В. Л. Петрушенка. Львів: «Новий світ – 2000», «Магнолія плюс», 2003. 256 с.
21. Сагатовский В. И. Вселенная философа. М.: Молодая гвардия, 1972. 224 с.
22. Таран В. О., Зотов В. М., Резанова Н. О. Соціальна філософія: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 272 с.
23. Філософія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [за ред. С.П.Щерби]. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
24. Філософія // за ред. С. П. Щерби. Київ: Кондор, 2003. 352 с.
25. Філософський словник соціальних термінів / під заг. ред. В.П.Андрущенка. Х.: «Корвін», 2002. 672 с.
26. Франкфорт Г. В преддверии философии. Духовные искания древнего человека / Г. Франкфорт, Ж. Уилсон, Т. Якобсен. М.: «Наука», 1984. 236с.
27. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: «Обрій» при УКСП «Кобза», 1992. 230с.

КРИТЕРІЇ**оцінки знань за результатами тестування з філософії ОС «магістр»**

Кількість вірних відповідей	Кількість балів
30 вірних відповідей	200
29 вірні відповіді	195
28 вірні відповіді	190
27 вірні відповіді	185
26 вірна відповідь	180
25 вірних відповідей	175
24 вірних відповідей	170
23 вірних відповідей	165
22 вірних відповідей	160
21 вірних відповідей	155
20 вірних відповідей	150
19 вірних відповідей	145
18 вірних відповідей	140
17 вірних відповідей	135
16 вірних відповідей	130
15 вірних відповідей	125
14 вірних відповідей	120
13 вірних відповідей	115
12 вірних відповідей	110
11 вірних відповідей	105
10 вірних відповідей	100